

Talousvaliokunta

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitran toimintakertomus vuodelta 2021

JOHDANTO

Vireilletulo

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitran toimintakertomus vuodelta 2021 (K 9/2022 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallintoneuvoston puheenjohtaja Tarja Filatov, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- yliasiamies Jyrki Katainen, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- operatiivinen johtaja Nina Honkala, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- johtaja Elina Ravantti, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- johtaja Katri Vataja, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Valtiontalouden tarkastusvirasto

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Arvioinnin lähtökohdat

Sitran vuoden 2021 toimintakertomuksen otsikko ”Tulevaisuus kuuluu kaikille” ilmentää Sitran ydintehtävää riippumattomana tulevaisuustalona. Myös talousvaliokunnan aiemmissa Sitraa koskeissa lausunnoissa ja mietinnöissä on korostettu Sitran itsenäistä ja omaleimaista roolia, joka ei kuitenkaan suoraan rinnastu tutkimuslaitoksiin ja yliopistoihin. Sitran työssä korostuvat ennakkoinnin, ratkaisujen etsimisen ja erityisesti kokeilujen ja pilottien merkitys.

Viime vuodet ovat korostaneet poikkeuksellisella tavalla ennakkointiosaamisen tarvetta ja kysyntää. Samalla ne korostavat työn haastavuutta: ennakkointityö on paitsi vaikeaa myös vaikeasti mitattavaa. Sitran pyrkimyksenä on kehittää ja jakaa tulevaisuusajattelua ja muutoksen tekemisen taitoja yhteiskuntaan. Ennakointi ja yhteiskunnallinen koulutus ovat Sitran toiminnassa jatkuvia, läpileikkaavia toimintoja.

Valiokunnan mietintö TaVM 38/2022 vp

Sitran visio, strategia ja teemat

Sitran visio ja strategia on uudistettu Sitran oman ennakointityön pohjalta. Sitran hallintoneuvoston käsittelemä ja hallituksen hyväksymä strategiapäivitys tuli voimaan 1.1.2021. Uuden strategian myötä työssä korostuvat kolme teemaa: 1. ekologisen kestävyyskriisin ratkaiseminen, 2. reilun datatalouden edistäminen ja 3. demokratian ja osallisuuden vahvistaminen. Sitran toimintaa on suunnattu ja järjestetty vuonna 2021 uuden strategian mukaisesti. Talousvaliokunta pitää Sitran kaltaisen tulevaisuustalon työn suuntaamisessa keskeisenä myös sen toiminnan vaikuttavuuden jatkuvaa ja systemaattista arviointia.

Talousvaliokunta pitää Sitran teemoja onnistuneina ja ajankohtaisina. Samalla ne liittyvät vahvasti toisiinsa ja tukevat toistensa toteutumista: Sitran visio reilusta, kestävästä ja innostavasta tulevaisuudesta, jossa ihmiset voivat hyvin maapallon kantokyvyn rajoissa, edellyttää konkreettisia toimia niin kestävyysratkaisujen, demokratian vahvistamisen kuin reilun datatalouden aloilla.

Ekologisen kestävyyskriisin — ilmastomuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden — kysymykset edellyttävät sekä teknologisia ratkaisuja että politiikkatoimia kansallisella, EU:n ja globaalilla tasolla. Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että Sitran toiminnan pääpaino, myös taloudellisesti, on kokeilujen ja pilottihankkeiden toteuttamisessa. Työn lisäarvon kannalta on tärkeää, että toiminta suuntautuu hankkeisiin, jotka ilman Sitran panosta jäisivät toteutumatta, ja ettei se aiheuta markkinahäiriöitä kilpailevalle markkinaehtoiselle toiminnalle.

Riippumattoman ajatuspajan ja tulevaisuustalon työn riskinä on, että sen esiin tuoma ajattelu jää irralliseksi eikä välity riittävällä tavalla yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa hyödynnettäväksi tai kansalaisyhteiskuntaan laajemmin. On olennaista, että Sitra hakee toimintaansa vaikuttavuutta myös osallistumalla Euroopan unionin projekteihin ja lainsäädännön kehitystyöhön, jotka tosiasiaassa pitkälti määrittävät Sitran teemojen kannalta keskeistä toimintaympäristöä. Tältä kannalta Sitran osaamista olisi perusteltua hyödyntää entistä enemmän ja konkreettisemmin myös osana EU-asioiden valmistelua ja Suomen EU-ennakkovaikuttamista.

Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että Sitra osallistuu sekä EU:n että kansallisen tason keskusteluun tarjoamalla myös konkreettisia, mm. kokeilujen ja pilottihankkeiden kautta löytyviä esimerkkejä parhaista käytännöistä ja nostamalla esiin esimerkiksi sääntely-ympäristöön liittyviä epäkohtia, jotka vaikeuttavat ratkaisujen löytämistä Sitran työn keskeisillä osa-alueilla.

Lopuksi

Sitran nyt arvioitavana oleva kertomus koskee vuotta 2021, eikä siinä vielä näy geopolitiittisen toimintaympäristön radikaali muuttuminen viime vuoden aikana. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja siitä seuranneet turvallisuusympäristön ja taloudellisen toimintaympäristön muutokset, mukaan lukien vallitseva energiakriisi, määrittävät lähivuosia merkittävästi. Vaikka Sitran teemat ovat tästä kehityksestä riippumatta ajankohtaisia, viime vuoden tapahtumat sävyttävät myös niiden ympärillä tehtävää työtä ja toisaalta entisestään korostavat niiden merkitystä. Sitran teemoja ei voida käsitellä irrallisina näistä tapahtumista, ja toimintaympäristön muutokset tulee ottaa huomioon ylätasoinen otsikoiden alla tapahtuvassa konkreettisessa työssä ja sen suuntaamisessa, jotta Sitra voi tuottaa myös ajantasaisesti hyödynnettävissä olevaa tietoa päätöksenteon tueksi.

Valiokunnan mietintö TaVM 38/2022 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Talousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 9/2022 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Helsingissä 19.1.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Sanni Grahn-Laasonen kok

varapuheenjohtaja Katri Kulmuni kesk

jäsen Atte Harjanne vihr

jäsen Mari Holopainen vihr

jäsen Hannu Hoskonen kesk

jäsen Pia Kauma kok

jäsen Matias Mäkyne sd

jäsen Raimo Piirainen sd

jäsen Minna Reijonen ps

jäsen Janne Sankelo kok

jäsen Tuula Väättäin sd

jäsen Johannes Yrttiaho vas

varajäsen Olli Immonen ps

varajäsen Juha Mäenpää ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen